

بررسی ایدئولوژیکی ترجمه شفاهی سخنرانی رئیس جمهور ایران در سازمان ملل: ترجمه انگلیسی شبکه‌های پرس تی وی ایران و فرانس ۲۴ فرانسه^۱

امید جعفری^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۳/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۹/۰۷

چکیده

این پژوهش، در پی بررسی پیوند بحث برانگیز میان ترجمه و ایدئولوژی است. بر این مبنای مقاله حاضر، بر ترجمه شفاهی همزمان سخنرانی رئیس جمهور ایران، در سازمان ملل در سال ۲۰۱۷ تمرکز دارد. این سخنرانی در دو شبکه تلویزیونی پرس تی وی ایران و فرانس ۲۴ فرانسه به نمایش گذاشته شده است. پژوهش حاضر، در پی پاسخ گویی به این پرسش است که آیا ایدئولوژی این مترجمان بر روش کارشان تأثیر گذاشته است یا خیر. به این منظور، این دو ترجمه از سخنرانی حسن روحانی از جنبه واژگان و پاره گفته‌ها و معادل گزینی بر پایه نظریه تحلیل انتقادی گفتمان و چارچوب نظری ون دایک با یکدیگر مقایسه شده‌اند. بررسی‌های انجام شده نشان داد، در مواردی مترجم فرانس ۲۴، از به کار بردن صفت‌های مثبت برای مردم ایران پرهیز کرده و مقاومت آن مردم، در برابر فشار غربی‌ها را با انعطاف پذیری ترجمه و کاربرد پاره گفته‌های منفی علیه

^۱ شناسه دیجیتال (DOI): 10.22051/jlr.2018.20573.1553

^۲ کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی، مدرس گروه مترجم زبان انگلیسی، مجتمع آموزش عالی بم؛
Omid.jafari@bam.ac.ir

آمریکا کوتاه تر کرده است. مترجم پرس تی وی نیز در مواردی صفت های منفی علیه غربیان و متجاوزان به ایران را به ترجمه خود افزوده است. یافته های این پژوهش، نشان می دهد ترجمه هر دو مترجم شفاهی در این دو شبکه خبری تلویزیونی، به صورت عمدی یا غیرعمدی تحت تأثیر ایدئولوژی بوده است.

واژه های کلیدی: ایدئولوژی، ترجمه، ترجمه شفاهی همزمان، شبکه های

خبری

۱. مقدمه

زندگی افراد، با زبان و استفاده از آن درهم تنیده است. آن چنان که در موارد بسیاری، زندگی بدون زبان قابل تصور نیست. همچنین به نظر می رسد تأثیر زبان بر زندگی اجتماعی، سیاسی و فرهنگی غیرقابل باور باشد. از سوی دیگر، مترجم ها نیز در انجام وظایف خود به محاصره افکار، باورها و ایدئولوژی های گوناگون می پردازند. به گونه ای که به صورت خودآگاه یا ناخودآگاه در ترجمه و تحت تأثیر آن دست به برگرداندن زبان مبدا به زبان مقصد می زنند. این مسأله بیشتر در آثار مترجم هایی مشاهده می شود که در رسانه های گوناگون فعالیت می کنند و باید ناگزیر از ایدئولوژی حاکم بر محل کار خود پیروی کنند. این امر می تواند بر کلی ترین و جزئی ترین جنبه های کاری مترجم ها نیز تأثیر گذار باشد.

این پژوهش، با استفاده از نظریه تحلیل انتقادی گفتمان بر آن است تا الگویی را در ترجمه نشان دهد که معلوم سازد چرا واژه ها، پاره گفته ها و ساختارهای ویژه ای انتخاب یا حذف می شوند. همچنین مشخص شود هر انتخاب زبانی در هر گونه متن می تواند دارای بار ایدئولوژیک باشد. تحلیل انتقادی گفتمان می تواند بینشی را به دانشجویان مترجمی و علوم سیاسی ارائه دهد تا به وسیله آن آگاه شوند که چگونه از زبان در موقعیت های گوناگون استفاده می شود و ایدئولوژی پیدا و پنهانی با استراتژی های گوناگون بازنمایی می شود. این مقاله، نیز در پی بررسی احتمال تأثیر گذاری خودآگاه و یا ناخودآگاه ایدئولوژی مترجمان شفاهی بر عملکرد آن ها در شبکه های خبری ایرانی و خارجی است. بر این مبنای پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به این پرسش است که چگونه ایدئولوژی مترجمان شفاهی بر ترجمه آن ها در شبکه های خبری تأثیر گذار است؟

۲. ایدئولوژی

ایدئولوژی به صورت های گوناگونی تعریف شده است. در فرهنگ واژگان آکسفورد^۱ (Simpson & Weiner, 2005) از آن به عنوان «مجموعه ای از عقاید مختص گروهی اجتماعی یا فردی ویژه»

^۱ Oxford

یاد شده است. ون دایک (Dijk, 2000) نیز بر این باور است که ایدئولوژی، نظامی از عقاید مشترک میان اعضای یک گروه اجتماعی ویژه است که دیدگاه یا دانش یکسان دارند. وی این عقاید را بازنمایی اجتماعی می نامند. اعضای یک اجتماع ویژه، پیش زمینه های فرهنگی مشترکی مانند هنجارها، اصول و ارزش ها دارند که پایه شناخت، در میان آن گروه یا مابین گروه های مختلف هستند. ایدئولوژی ها، ساختاری ویژه ای دارند که مبتنی بر هنجارها و ارزش های کلی مانند آزادی، برابری، عدالت یا بی طرفی هستند. همچنین، اعضای آن اجتماع هنجارها و ارزش ها را در ایدئولوژی خود پیکربندی می کنند. بر پایه دیدگاه آبرامز (Abrams, 2004) نیز ایدئولوژی «باورها و ارزش ها و تفکرات و احساساتی هستند که انسان ها از طریق آن واقعیت را درک می کنند. ایدئولوژی به روش های پیچیده فرآورده موقعیت و علائق طبقه ای ویژه است. در هر دوره تاریخی یک ایدئولوژی ویژه حاکم می شود و به منافع آن گروه اجتماعی و اقتصادی حاکم مشروعیت می بخشد و باعث دوام آن می شود» (Abrams, 2004, p. 24).

اصطلاح ایدئولوژی رابطه مستقیمی نیز با موضوع های سیاسی دارد. زیرا مجموعه ای از عقاید یا اصولی است که یک حزب، گروه یا سازمان سیاسی بر آن مبتنی است. کارشناسان حوزه مطالعات زبان، فرهنگ و ترجمه تمایل دارند مفهوم ایدئولوژی را از حوزه سیاسی فراتر برده و معنی خنثی تری برای آن در نظر گیرند. از جمله اینکه «ایدئولوژی مجموعه ای از عقاید است که به زندگی ما نظم می بخشد و به ما کمک می کند به رابطه خود با محیطمان پی ببریم» (Calzada-Perez, 2003, p. 75).

۳. ایدئولوژی و ترجمه

ترجمه، به عنوان فرآیندی که مستلزم بازنویسی است، زمینه کافی برای فاصله گرفتن از حقیقت و هدایت ذهنیت ها به سمت ویژه ای را فراهم می آورد. این به آن معناست که در ترجمه، علاوه بر ویژگی های خاص خود، ایدئولوژی های جدید نیز تولید می شوند. این حقیقت که در بیشتر جوامع ایدئولوژی حاکم از آن طبقه حاکم است، سبب می شود به دنبال یافتن روش هایی باشیم که سبب پایداری و تقویت این نوع ایدئولوژی می شوند. هر مترجم با بهره گیری از مجموعه ای حقیقت ها، در پی اعمال دیدگاه ایدئولوژیک خود به شکل آگاهانه یا ناخودآگاه است. ایدئولوژی تحمیلی، ممکن است در انجام پروژه های ترجمه شخصی و خصوصی به شکلی منسجم و نظام مند عمل نکند. هر چند هنگامی که عمل ترجمه در رسانه های وابسته به ایدئولوژی های حاکم رخ می دهند، از دیدگاه مترجم کاملاً آگاهانه درگیر تثبیت هوموژنی حاکم است.

ایدئولوژی، موضوعی است که نیازمند توجه ویژه پژوهشگران مطالعات ترجمه است. به گونه‌ای که برخی نظریه پردازان ادعا کرده‌اند «ترجمه خود همواره محل برخورد های ایدئولوژیکی است» (Clazada-Perez, 2003) و اینکه «هر ترجمه ای ایدئولوژیک است» (Schaffner, 2003). فاوست (Fawcett, 2001) نیز بر این باور است که ایدئولوژی مجموعه‌ای از عقاید عمل محور است. با در نظر گرفتن رابطه بین ایدئولوژی و ترجمه، لفور (Lefevre, 1992) بیان می‌کند: «در هر سطح از فرآیند ترجمه می‌توان نشان داد که اگر ملاحظات زبان شناسی در تعارض با ملاحظات ایدئولوژیکی قرار گیرند، ملاحظات ایدئولوژیکی برتری می‌یابند» (Lefevre, 1992, p. 87).

ونوتی (Venuti, 2004) نیز بر این باور است که «ترجمه همیشه بار ایدئولوژیک دارد زیرا مجموعه‌ای از ارزش‌ها و باورهای مرتبط با برهه‌های تاریخی و موقعیت‌های اجتماعی را به فرهنگ مقصد وارد می‌کند. ترجمه در راستای خدمت به منافع داخلی زبان مقصد راه‌حلی ایدئولوژیک برای تفاوت‌های زبانی و فرهنگی متن مبدأ بر می‌گزیند». برخی نظریه پردازان ترجمه تعامل بین ایدئولوژی و ترجمه را مورد بحث قرار داده‌اند. ژائوژانگ (Xiao Jang, 2007) نیز بر این گمان است که ایدئولوژی، نقش مهمی در امر ترجمه دارد. ترجمه، به سبب آنکه در خدمت اهداف سیاسی است، بر انتخاب متن‌های مورد ترجمه، استراتژی‌های ترجمه، رواج و گسترش برخی متن‌های ترجمه شده ویژه، نظارت می‌کند. بنابراین، ترجمه می‌تواند برای بیان موافقت و همچنین مخالفت مترجم با هر گونه ایدئولوژی به کار گرفته شود. بر پایه دیدگاه ونوتی (Venuti, 2004)، «ترجمه کردن به معنای خلق خوانندگانی جدید برای متن مبدأ است که نسبت به این مسأله آگاهی دارند که علاقه آن‌ها به ترجمه با دیگر خوانندگان مبداء و مقصد مشترک است حتی اگر علائق آن‌ها قابل مقایسه نباشد» (Venuti, 2004. P. 113).

ترجمه ایدئولوژی محور به تعیین مخاطب مقصد از طریق مترجم بستگی دارد. اگر مترجمی مخاطب مقصد را بشناسد، ممکن است ایدئولوژی متن مبدأ را بر پایه انتظارات آنان تغییر دهد. این مسأله به ویژه درباره ترجمه متون مذهبی مصداق دارد. کالزادا پرز (Calzada-Perez, 2003) نیز بر این باور است که «تمامی موارد استفاده از زبان از جمله ترجمه ایدئولوژی محور است». شفنر (Schaffner, 2003) این گونه استدلال می‌کند که جنبه‌های ایدئولوژیکی در سطح واژگان نیز مشخص هستند. مانند انتخاب یا پرهیز آگاهانه از یک واژه خاص. همچنین در سطح دستور زبان می‌توان به استفاده از ساختار گرامری مجهول برای اجتناب از تصریح عاملیت جمله اشاره کرد. به باور نورد (Nord, 2003)، بسیاری از مترجم‌ها «استراتژی ترجمه‌ای را انتخاب می‌کنند که از جنبه کارکرد درست باشد و مورد تأیید سفارش دهنده ترجمه و مخاطبی که در چارچوب تاریخی و اجتماعی و فرهنگی خاصی قرار دارد قرار گیرد». هتیم و میسون (Hatim & Mason, 2005) نیز

معتقدند «مترجم متن مبدأ را از طریق ایدئولوژی و جهان‌بینی ویژه خود از فیلتر می‌گذراند و دانش و باورهای خود را در پردازش متن مبدأ دخالت می‌دهند» (Hatim & Mason, 2005, p. 122).

۴. تحلیل انتقادی گفتمان چیست؟

تحلیل انتقادی گفتمان، شاخه‌ اصلی تحلیل گفتمان است که می‌تواند هم به عنوان نظریه و هم به عنوان روش، در پژوهش‌های علوم اجتماعی به کار گرفته شود. این نوع تحلیل، در مطالعات بینارشته‌ای جایگاه ویژه‌ای دارد و در آن روش‌های زبان‌شناسی و فرهنگی و ایدئولوژیک ترجمه بررسی می‌شوند. تحلیل انتقادی گفتمان، در انجام رسالت اصلی خود که شناسایی رابطه دیالکتیک بین متن و فرآیند ترجمه است، روش متفاوتی را بر می‌گزیند. همچنین تحلیل گفتمان انتقادی، به متغیرهای جامعه‌شناختی مانند قدرت، ایدئولوژی، سلسله مراتب و جنسیت بسیار اهمیت می‌دهد. زیرا این عامل‌ها در تفسیر یا تولید متن‌ها، نقش تعیین‌کننده‌ای دارند. به بیان دیگر، در چنین بافت و زمینه‌ای، تمرکز نه فقط بر روی متن، بلکه بر روی پیوند آن با انواع گوناگون ساخت‌های اجتماعی است. بنابراین، می‌توان گفت این نوع تحلیل بسیار به بافت و زمینه وابسته است.

فرکلاف (Fairclough, 1991) به شکل‌گیری تحلیل انتقادی گفتمان به عنوان مسیری نو در پژوهش کمک بسیاری کرده‌است. وی بر این اعتقاد است که متن، معنا را فقط با ابزارهای زبان‌شناختی انتقال نمی‌دهد. بلکه معنای متن با اشکال استنباطی تولید و محقق می‌شود که بازتابی از ایدئولوژی‌ها و روابط قدرتی ویژه هستند. ون دایک (Dijk, 1988) نیز به تعریف تحلیل انتقادی گفتمان پرداخته‌است. به باور وی، تحلیل انتقادی گفتمان، نوعی پژوهش تحلیلی گفتمان است که اساساً روش استفاده ناروا از قدرت، حاکمیت و ایجاد نابرابری و راه‌های بازتولید و مقاومت در برابر آن، در متن و گفتمان‌های رایج در بافت، را بر پایه زمینه‌های سیاسی و اجتماعی مورد بررسی قرار می‌دهد. ون دایک (Dijk, 1988) در روش تحلیلی خود، دو سطح از تحلیل را پیشنهاد می‌دهد. نخست، ساختار خرد که مبتنی بر تحلیل متن بر اساس نحو (دستور زبان) و واژگان است. دوم، ساختار کلان که مبتنی بر تحلیل و توصیف ساختار بلاغی متن‌های گوناگون است. در این نوع الگو، کارکرد کنشگران از جمله نوع عاملیت یا مسئولیت آن‌ها با استفاده از نشانگرهای دستوری زبان، از جنبه فرایندهای پیش‌زمینه‌ای و پس‌زمینه‌ای مشخص می‌شود.

۵. روش پژوهش

در این پژوهش، به بررسی ترجمه شفاهی سخنرانی حسن روحانی رئیس‌جمهور ایران در مجمع عمومی سازمان ملل پرداخته شده‌است. این سخنرانی در ۲۹ شهریور سال ۱۳۹۶ (۲۰ سپتامبر ۲۰۱۷)

انجام شد. بسیاری از کانال‌های تلویزیونی دنیا به سبب حساسیت و اهمیت سخنرانی روحانی به صورت مستقیم آن را پخش و ترجمه شفاهی کردند. زیرا سخنرانی روحانی، پاسخی به سخنان ترامپ - رئیس جمهوری آمریکا- است که بر علیه ایران در روز پیش‌تر ارائه شده بود. در این مقاله، بر روی ترجمه شفاهی کانال پرس تی وی کشور ایران و فرانس ۲۴ کشور فرانسه تمرکز شده است. در واقع، با استفاده از دیدگاهی ایدئولوژیک و بر پایه روش تحلیل انتقادی گفتمان و با بهره‌گیری از چارچوب نظری ون دایک (Dijk, 1999) به بررسی ترجمه‌های سخنرانی رئیس جمهور ایران پرداخته شود. در این مقاله، همچنین تلاش شده که مفهومی کلی از فرایندهای پس‌زمینه‌ای و پیش‌زمینه‌ای ارائه شود که شامل «واژگان‌سازی» و «انتخاب نحو» است. واژگان‌سازی، با تمرکز بر استفاده از واژگان جانب‌دارانه، مفاهیم یا اصطلاح‌های ویژه ایدئولوژیک با واژه‌هایی مانند دموکراسی و موارد مشابه سر و کار دارد. انتخاب نحو، به مثابه یک ابزار ایدئولوژیک، مشتمل بر استراتژی‌های گوناگون در پاسخ به مشکلات ترجمه‌ای است که از این قرارند:

یکم- معلوم و مجهول سازی که باعث تغییراتی همچون آشکار یا پنهان سازی عاملیت جمله‌ها می‌شود.

مانند:

1. He ordered many books and built many librarires.

الف) او کتاب‌های زیادی سفارش داد و کتابخانه‌های زیادی ساخت.

ب) کتاب‌های زیادی سفارش داده شد و کتابخانه‌های زیادی ساخته شد.

دوم- اسم‌سازی که مبتنی بر حذف عاملیت در جمله‌ها است و در آن فعل‌ها و رویدادها به اسم برگردانده می‌شوند. مانند:

2. They were excluded from the society.

الف) آن‌ها را از جامعه بیرون رانده بودند

ب) بیرون رانده شدن آن‌ها از جامعه

استفاده از صورت‌های اسمی به جای فعل‌ها، سبب پنهان‌سازی عاملیت جمله می‌شود و از

قدرت و اثر عمل کاسته می‌شود.

سوم- تغییر فعل‌های کمکی که سبب تغییر بار احساسی جمله‌ها و معناهای ضمنی آن می‌شوند. در

واقع، فعل‌های کمکی ضعیف فقط معنای احتمال را می‌رسانند، درحالی‌که نوع قوی‌تر حالت اجبار

و تعهد را نشان می‌دهند. مانند:

3. He must attend the class.

الف) او باید در کلاس شرکت کند.

ب) او ممکن است در کلاس شرکت کند.

در این جا، فعل کمکی «must»، اشاره به اجبار دارد و جمله الف به درستی آن را ترجمه کرده است. این در حالی است که در جمله ب آن حالت اجبار برداشته شده و حالت ضعیف تری را نشان داده است.

چهارم - حذف/اضافه که در آن به صورت خود آگاه یا ناخود آگاه بخش هایی از جمله های حذف یا اضافه می شوند. مانند:

4. He is a clever man that works in that company.

الف) او مردی باهوش است که در این شرکت کار می کند.

ب) او مردی است که در این شرکت کار می کند.

در ترجمه «الف» صفت مثبت «clever» ترجمه شده است. هر چند در ترجمه «ب» از ترجمه این صفت پرهیز شده و این حذف به معنای اصلی جمله آسیب می زند.

به این منظور، سخنرانی حسن روحانی در سازمان ملل و ترجمه های شفاهی صورت گرفته در شبکه های اشاره شده مورد بررسی قرار گرفتند. در این میان، پنجاه جمله که دارای بار ایدئولوژیک بودند، انتخاب شدند. سپس ترجمه های آن ها با یکدیگر مقایسه شدند تا معلوم گردد که آیا در ترجمه های صورت گرفته تفاوت های مهمی از جنبه واژگانی و نحوی وجود دارد یا خیر. در صورت وجود تفاوت ها می توان آن را ناشی از اختلاف ایدئولوژی دانست.

۶. تجزیه و تحلیل

در این بخش، از بین ۵۰ جمله انتخابی سخنرانی روحانی، چندین نمونه به همراه ترجمه، تجزیه و تحلیل صورت و محتوای ترجمه این دو شبکه تلویزیونی خبری آورده شده است:

۵. این رای حاصل بلوغ سیاسی اجتماعی در جامعه ای بود که تنها چهار دهه است حکومتی مردم سالار و آزاد را تجربه می کند.

a) France 24: their vote manifested maturity of the electorate in a society that has experienced free and democratic governance for only four decades.

b) Press TV: This vote is the result of the political social maturity of a society that has only four decades of experience for democracy.

در این بخش از صحبت های آقای روحانی، به «بلوغ سیاسی اجتماعی» مردم ایران اشاره می شود و در ترجمه شبکه پرس تی وی، دقیقاً به همان شکل به انگلیسی ترجمه می شود. این در حالی است که مترجم شفاهی کانال فرانس ۲۴، از ترجمه این دو صفت مثبت برای مردم ایران اجتناب ورزیده و دست به «حذف» زده است.

۶. این رأی صرفاً انتخاب یک رئیس جمهور نبود، بلکه یک سرمایه گذاری بزرگ سیاسی، از سوی مردمی بود که بزرگ ترین پشتوانه نظام جمهوری اسلامی به شمار می روند.

- a) France 24: This was not merely a vote for a president, but a huge political investment by our population, a resilient people who truly constitute our most reliable asset.
- b) Press TV: This vote was not merely a vote picking a president, but rather it is a colossal political capital by the people who have been the largest supporter of the Islamic establishment.

در این قسمت، شخص رئیس جمهور فقط به مردم کشورمان بدون کاربرد هیچ صفت ویژه‌ای اشاره کرده است. مترجم شفاهی پرس تی وی نیز به همین صورت، واژه را به انگلیسی برگردانده است. هر چند مترجم شفاهی فرانس ۲۴، خود واژه «resilient» را که به معنای «منعطف» است، برای توصیف مردم کشورمان افزوده است. شاید مترجم بر آن بوده تا به صورتی غیرمستقیم نشان دهد مردم ایران در برابر غرب سازش کار هستند. این امر خود گزاره‌ای نادرست است و مترجم از «اضافه کردن» استفاده کرده است.

۷. زبان ما زبان کرامت است و زبان تهدید را بر نمی‌تابیم.

- a) France 24: Our discourse is one of dignity and respect and we are unmoved by threats and intimidation
- b) Press TV: Our language is a language of respect and we do not tolerate the language of threat.

روحانی در این قسمت از سخنرانی، با لحنی محکم، از سازش نکردن با ادبیات تهدیدگرایانه غرب سخن می گوید. وی بر این باور است که با این نوع ادبیات هیچ سازشی صورت نخواهد گرفت. این شیوه تفکر به همین صورت در ترجمه مترجم شبکه پرس تی وی با استفاده از پاره گفته «do not tolerate» به معنای عدم تحمل نشان داده شده است. هر چند مترجم شبکه فرانس ۲۴ آن را به «unmoved» به معنای عدم داشتن هیچ گونه احساس نگرانی ترجمه کرده است که نسبت به «tolerate» بار معنایی ضعیف تری دارد و آن تحکم لازم در زبان مبدا را دارا نیست. در این قسمت، مترجم دست به تغییر «واژگانی» واژه متن مبدأ زده است و بار ایدئولوژیک به ترجمه خود بخشیده است.

۸. برجام متعلق به یک یا دو کشور نیست، برجام سند شورای امنیت، و متعلق به کل جامعه بین‌المللی است.

- a) France 24: As such, it belongs to the international community in its entirety and not only to one or two countries.
- b) Press TV: JCPOA is not for just one or two countries. JCPOA as a document of security council belongs to the entire international community.

روحانی در سخنرانی اش در سازمان ملل، تأکید دارد که برجام سند مصوب شورای امنیت است و هیچ کشوری به راحتی نمی تواند آن را کنار بگذارد. این تأکید در ترجمه شبکه پرس تی

وی آشکار است، در حالی که مترجم شفاهی فرانس ۲۴، دست به «حذف» این بخش از سخنان رئیس جمهور ایران زده و آن تأکید را از بین برده است.

۹. ما بازدارندگی هسته‌ای را نه از سلاح هسته‌ای که از دانش و مهمتر از آن از مقاومت ملت خود بدست آورده‌ایم.

- a) France 24: We never sought to achieve deterrence through nuclear weapons; we have immunized ourselves through our knowledge and more importantly the resilience of our people.
- b) Press TV: Nuclear deterrence, not because of nukes but on the back of knowledge and expertise and more importantly the resistance of our great nation, that's how we acquired.

روحانی در این بخش از سخنان خود، به نقش مقاومت مردم ایران در دستیابی به بازدارندگی هسته‌ای اشاره کرده است. این در حالی است که مترجم فرانس ۲۴، واژه مقاومت را به «resilience» ترجمه کرده که معنای منعطف بودن را دربر دارد. همچنین این واژه، معنای ضمنی متفاوتی را به ذهن می‌رساند که مترجم دست به تغییر «واژگانی» در ترجمه خود زده است. در عین حال، مترجم شفاهی پرس تی وی به درستی این واژه را به معنای دقیق خود در انگلیسی به واژه «resistance» برگردانده است.

۱۰. به صراحت اعلام می‌کنم که جمهوری اسلامی ایران اولین کشوری نخواهد بود که برجام را نقض کند ولی در مواجهه با نقض آن عکس‌العمل متناسب و قاطع خواهد داشت.

- a) France 24: I declare before you that the Islamic Republic of Iran will not be the first country to violate the agreement but it will respond decisively and resolutely to its violation by any party.
- b) Press TV: I would say explicitly that the Islamic Republic of Iran will not be the first country to violate JCPOA, but if it faces violation it will adopt a proportionate reaction which will be firm and strong.

رئیس جمهور در این قسمت از سخنرانی خود، در مجمع عمومی سازمان ملل به این نکته اشاره دارد که واکنش ایران به نقض برجام متناسب و قاطع خواهد بود. مترجم شبکه پرس تی وی نیز سعی کرده این دو واژه را در ترجمه خود بگنجانند. هر چند مترجم شفاهی فرانس ۲۴ فقط به اقدام متقابل ایران که قاطعانه و مصممانه خواهد بود، اشاره کرده است. این شبکه تلویزیونی خبری، اقدام متناسب ایران را که می‌تواند نشان‌دهنده اعتدال ایران در واکنش به نقض برجام باشد، در ترجمه خود در نظر نگرفته است. از این رو به نظر می‌رسد از شگرد «حذف» به شکل خودآگاه یا ناخودآگاه بهره گرفته شده است.

۱۱. دولت جدید آمریکا با پیمان شکنی و نقض تعهدات بین‌المللی، فقط اعتبار جهانی خود را می‌شکند و اعتماد دولت‌ها و ملت‌ها نسبت به هر گونه مذاکره و تعهدات آینده خود را از دست می‌دهد.

۱۶ / بررسی ایدئولوژیکی ترجمه شفاهی سخنرانی رئیس جمهور ایران در سازمان ملل: ترجمه انگلیسی ...

- a) France 24: By violating its international commitment, the new US administration only destroys its credibility and undermines international confidence in negotiating with it.
- b) Press TV: The new US administration has broken its international commitments. It is only breaking and shattering its own international prestige and trust of people and governments regarding any negotiations or commitments in the future, that is what the US will be losing.

این قسمت از سخنان روحانی که از جنبه گرامری نمایانگر حالت اسمی است، در ترجمه فرانس ۲۴ به همین شکل دستوری ترجمه شده است. این در حالی است که مترجم پرس تی وی سعی کرده آن را به جمله کامل همراه با فاعل و فعل ترجمه کند. مترجم بر آن بوده تا به شکلی آگاهانه و یا ناخودآگاه، با استفاده از این امکان، گرامری قوت بیشتری به درست بودن پیمان شکنی آمریکا ببخشد. در واقع، مترجم فرانس ۲۴ حالت «اسم سازی» را حفظ کرده است. هر چند مترجم پرس تی وی آن را از حالت اسمی به فعلی تبدیل کرده تا بر عمل پیمان شکنی آمریکا تأکید بیشتری داشته باشد.

۱۲. ادبیات جاهلانه، زشت، کینه توزانه و مشحون از اطلاعات غلط و اتهامات بی پایه ای که از زبان رئیس جمهور آمریکا علیه ملت ایران دیروز در این مجمع محترم شنیده شد، نه تنها در شأن سازمان ملل نبود بلکه در تقابل با خواسته امروز ملت ها از این اجلاس یعنی اتحاد دولت ها برای مقابله با جنگ و تروریسم قرار داشت.

- a) France 24: The ignorant absurd and hateful rhetoric filled with ridiculously baseless allegations that was uttered before this body yesterday was not only unfit to be heard at the United Nations which was established to promote peace and respect between nations but indeed contradicted the demands of our nations from this world body to bring governments together to combat war and terror.
- b) Press TV: The neglectful literature, obscene language and vengeful literature which is replete with unfounded claims and fabricated allegations by the US president as we heard yesterday at this respected forum, such comments are beneath the UN dignity and it is in confrontation with the demands of the entire people, that's not what they expect.

رئیس جمهور ایران در این بخش از سخنرانی خود به سخنان روز گذشته ترامپ، در مجمع عمومی سازمان ملل اشاره می کند و وی این سخنان را سرشار از «اطلاعات غلط و اتهامات بی پایه» می داند. مترجم پرس تی وی نیز همین پاره گفته را عیناً به انگلیسی بر می گرداند. هر چند مترجم فرانس ۲۴، فقط «اتهامات بی پایه» را ترجمه کرده و از ترجمه «اطلاعات غلط» پرهیز کرده است و دست به «حذف» این صفت های منفی آمریکا زده است.

۱۳. مردم شهرهای مختلف ما در جنگ تحمیلی هشت ساله قربانی موشک های دوربرد رژیم صدام بودند و ما هرگز اجازه تکرار چنین جاه طلبی های فاجعه بار را نخواهیم داد.

- a) France 24: We cannot forget that civilians in many of our cities became the targets of long-range missile attacks by Saddam Hussein during his eight-year war of aggression against us. We will never allow our people to become victims of such catastrophic delusions again.
- b) Press TV: The people of different cities of Iran during the eight-year imposed war fell victim to long-range missiles of the Saddam regime. We will never allow repeat of such adventurism and catastrophic ambitious designs.

در این قسمت از سخنرانی روحانی، به جنگ تحمیلی هشت ساله عراق علیه ایران اشاره شده و بر این نکته تأکید شده که ایران هرگز اجازه تکرار چنین جاه طلبی‌های فاجعه باری را نخواهد داد. در ترجمه مترجم فرانس ۲۴ صفت تحمیلی برای این جنگ «حذف» شده و برای جاه طلبی فاجعه بار عبارت اسمی «catastrophic delusions» استفاده شده است. این در حالی است که مترجم پرس تی وی از واژه «imposed» برای توصیف جنگ عراق علیه ایران استفاده کرده است. مترجم، جاه طلبی‌های فاجعه بار را نیز به واژه‌های بیشتری در زبان انگلیسی برگردانده است تا تأکید بیشتری بر این رفتار دشمنانه داشته باشد «adventurism and catastrophic ambitious designs». وی در واقع از «اضافه» کردن برای تأکید بر رفتار ناپسند دشمنان ایران استفاده کرده است.

۱۴. بحران‌های سوریه، یمن و بحرین راه حل نظامی ندارند و تنها از طریق توقف خشونت، و پذیرش رای و نظر مردم پایان پذیر است.

- a) France 24: The crises in Syria, Yemen and Bahrain do not have military solution and can only be resolved through cessation of hostilities and the acceptance of the will and wishes of the populists.
- b) Press TV: Crises in Syria, Yemen and Bahrain have no military solution. It is only through halt to violence and accepting the vote of the people that they will come to an end.

حسن روحانی به توقف خشونت به عنوان تنها راه حل بحران کشورهایمانند سوریه اشاره دارد. مترجم پرس تی وی هم با استفاده از پاره گفته «halt to violence» سعی کرده ترجمه وفادارانه و دقیقی از این بخش ارائه کند. هر چند مترجم شفاهی فرانس ۲۴ ترجیح داده، برای ترجمه واژه خشونت از واژه «hostilities» استفاده کند. این واژه به معنای دشمنی است و بار معنایی ضعیف و متفاوت تری نسبت به واژه اصلی متن مبداء دارد که مترجم دست به استفاده از تغییر «واژگان» زده است.

بررسی‌های انجام گرفته، نشان داد که استراتژی‌های مورد اشاره در دو ترجمه آشکار بوده است و در جدول زیر نشان داده شده است:

جدول ۱: استراتژی‌های ترجمه بر پایه مدل ون دایک (Dijk, 1999)

فرانس ۲۴	پرس تی وی	
۵	۰	حذف
۱	۱	اضافه
۳	۰	واژگان
۰	۱	اسم سازی
۰	۰	معلوم/مجهول سازی
۰	۰	افعال کمکی

۷. نتیجه گیری

بررسی موشکافانه ترجمه شفاهی شبکه‌های خبری پرس تی وی و فرانس ۲۴ نشان داد که شبکه فرانس ۲۴، پنج بار ترجمه سخنان رئیس جمهور ایران را حذف کرده است. همچنین این شبکه، یک بار مطلبی را اضافه کرده و سه بار تغییر واژگانی انجام داده است. این در حالی است که شبکه پرس تی وی، یک بار به اضافه کردن و یک بار به اسم سازی پرداخته است. استراتژی‌های دیگری مانند معلوم و مجهول سازی و تغییر افعال کمکی در هیچ کدام از ترجمه ها مشاهده نشد. تفاوت ایدئولوژیکی مترجمان شفاهی بررسی شده در این پژوهش ممکن است ریشه در این واقعیت داشته باشد که مترجم فرانس ۲۴، گاهی به شکلی آگاهانه یا ناخودآگاه دست به اعمال نظرهایی در ترجمه زده است. این امر ممکن است ناشی از تقویت روزافزون ایران‌هراسی، به وسیله شبکه‌های خبری غربی و غرض ورزی آن‌ها نسبت به ایران باشد. این در حالی است که مترجم شفاهی کانال پرس تی وی سعی کرده تا اندازه ممکن به محتوا و متن سخنرانی رئیس جمهور کشورش در نشستی بین المللی وفادار بماند. همچنین با اعمال تغییراتی در متن سخنرانی رئیس جمهور ایران دیدگاه‌ها و عقاید وی را بیشتر مورد تأکید قرار دهد.

یافته‌های این پژوهش می‌تواند وجود تعارضات ایدئولوژیک میان ایران و کشورهای غربی مورد اشاره را تأیید کند. همچنین تفاوت‌های پیش آمده در این دو نوع ترجمه مورد اشاره ممکن است ناشی از پیشینه ایدئولوژیک این دو مترجم باشد. همان‌گونه که نورد (Nord, 2003) بیان کرده هرگونه تصمیم‌گیری در ترجمه خودآگاه یا ناخودآگاه تحت تأثیر معیارهای ایدئولوژیکی قرار دارد. در پایان، باید اشاره نمود که ترجمه فقط در پیوند با مسائل زبان‌شناختی نیست و قادر است فرهنگ ویژه‌ای را آماده پذیرش، رد یا سازگاری با جنبه‌هایی از فرهنگ دیگر سازد. انتخاب‌های مترجم اگرچه ظاهری زبان‌شناختی دارند، اما در واقع بر اساس معیارهایی هستند که از

سطح زبان فراتر رفته و در وجه فرهنگ و هویت و در نهایت ایدئولوژی قرار می‌گیرند. بنابراین، ترجمه را می‌توان ابزاری در خدمت و در راستای سیاست و فرهنگ و ایدئولوژی دانست.

فهرست منابع

- Abrams, M. H. (2004). *A Glossary of literary terms*. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press and Thomson Learning.
- Calzada-Perez, M. (2003). *Apropos of ideology*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Fairclough, N. (1991). *Language and Power*. New York: Longman
- Fawcett, P. (2001). *Ideology and translation*. London: Routledge.
- Ghaemiasl, Z., & Niazi, Sh. (2019). The study of discourse-semantic structures in Arabia Alhayat newspaper with emphasis on Van Dijk schema. *Scientific Journal of Language Research*, 11(32), 331-355.
- Hatim, B., & Mason, I. (2005). *The translator as a communicator*. London: Routledge.
- Simpson, J., & Weiner, E. (2005). *Oxford English dictionary* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Lefevere, A. (1992). *Translation, rewriting and the manipulation of literary fame*. London & New York: Routledge.
- Nord, C. (2002). Function and loyalty in Bible translation. In M. Calzada-Perez (Ed.), *Apropos of Ideology* (pp. 89-112). Manchester: St. Jerome.
- Schaffner, C. (2003). Third ways and new centers: ideological unity or difference? In M. Clazada-Perez (ed.), *Apropos of Ideology* (pp. 23-41). Philadelphia: Multilingual Matters.
- Van Dijk, T. A. (1988). *News as discourse*. Hillside, NJ: Erlbaum.
- Van Dijk, T. A. (1999). Critical discourse analysis and conversation analysis. *Discourse and Society*, 10(4), 459-470.
- Van Dijk, T. A. (2000). Critical discourse analysis [HTML Document] Retrieved from <<http://www.discourse-in-society.org/OldArticles/the%20reality%20of%20racism.pdf>>
- Venuti, L. (2004). (Ed.). *The translation studies reader*. New York & London: Routledge.
- Yan Xiao, J. (2007). On the role of ideology in translation practice. *US-China Foreign Language*, 5(4), 63-65.

Ideological Investigation of Iranian President's Speech Interpretation in the UN: English Interpretation of Press TV Channel of Iran and France 24 of France

Omid Jafari¹

Received: 20/06/2018

Accepted: 28/11/2018

Abstract

Life of people is so interrelated with language that it is not imaginable without it. The effect of language on social, political and cultural life seems to be undeniable as it is observed in many daily events. Besides, translators and interpreters are surrounded with thoughts, beliefs and ideologies and do their task of changing a source language to a target one under their influence, consciously or unconsciously. This is evident in the performance of translators and interpreters who work in various media and must obey dominant ideologies of their workplaces and this can affect the macro/micro-strategies utilized by them in their jobs.

Translation and interpretation as two processes that require rewriting have sufficient background for distancing themselves from reality and facts and guiding mindsets towards a specific direction. Indeed, translation is regarded as a mirror that does not reflect light, but produces it. This means that novel ideologies are produced in translation task.

The fact that dominant ideology belongs to dominant classes in majority of societies causes us to seek ways and approaches that help to consolidate and reinforce this ideology. Each translator and interpreter tries to impose their ideology through some realities and facts, consciously or unconsciously. The imposed ideology may not work systematically and consistently in conducting personal translation projects, but when such projects are administered in the media that belong to dominant ideologies it seems that translators' minds are consciously involved in stabilizing the prevailing hegemony.

Ideology is a subject that requires particular attention paid by researchers of translation studies. Lots of theoreticians have even claimed that translation is a conflict point for ideologies and each translation is ideological. Ideology itself is a combination of action-oriented beliefs and regarding the relation between ideology and translation, it can be indicated at each level of translation process that if linguistic considerations come to conflict with ideological ones, the latter win.

Translation or interpretation is not just transferring meaning from a language to another and can have a considerable share among rival ideologies. Translation and

¹ Faculty member of English Translation Department, Higher Education Complex of Bam; omid.jafari@bam.ac.ir

interpretation are ideological-wise since they can import a collection of values and beliefs (relating to historical eras and social positions) to a target culture. In line with serving domestic interests of target languages, translation or interpretation chooses an ideological solution for linguistic and cultural differences of a source text. Even some theorists have discussed the interaction between ideology and translation and believe that ideology has an important role in translation act and due to the fact that translation and interpretation serve political aims, they affect the choice of texts for translation, translation strategies and propagation of some translated texts. Translation is also considered as the most influential form of rewriting because it can be an indicator of a writer's image and their works in another culture and can move them beyond cultural borders. Therefore, translation can be utilized as a tool for expressing a translator's approval or disapproval of any ideology. Indeed, translation means creating new readership for a source text.

This article aimed to investigate the controversial and contentious relation between translation and ideology regarding simultaneous English interpretation of Iranian president Hassan Rouhani's speech in the UN in 2017 conducted in Press TV channel of Iran and France 24 channel of France in order to clarify whether ideology of these interpreters affected the interpretations or not.

This speech was aired in numerous international TV channels as it was considered as a response to American President, Donald Trump's speech against Iran in the UN the earlier day and many channels interpreted Iranian president's speech simultaneously due to its significance and sensitivity. To this end, their interpretations were compared to each other, utilizing Critical Discourse Analysis and Van Dijk's theoretical background. The results of this study indicated that both interpretations carried out by these news channels were intentionally or unintentionally under the influence of their respective ideologies.

Ideological differences of investigated interpretations prove the fact that France 24 interpreter has deleted or added some parts of Iranian president's speech and it might be caused by increasing reinforcement of Iranphobia by Western news channels, while the interpreter of Press TV channel has tried his best to remain loyal to contents of the speech and highlight ideas and comments of Rouhani with possible minor alterations. Consequently, the results of this study can confirm the existence of ideological conflicts between Iran and Western countries and these differences might be caused by ideological backgrounds of these two interpreters. As Nord (2003) believes, any decision making in translation is consciously or unconsciously affected by ideological criteria.

Keywords: ideology, translation, simultaneous interpretation, news networks